

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І ТАКТИКИ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

УДК: 343.98

Бояров В.І.,

кандидат юридичних наук,
доцент, професор кафедри
кримінального процесу
та криміналістики
Академії адвокатури України

Глінська-Тарасова Н.В.,

студентка 5 курсу
Академії адвокатури України

Анотація: У статті автори розглядають деякі особливості організації і тактики проведення огляду місця події у кримінальних провадженнях про сучасні масові заворушення

Ключові слова: розслідування масових заворушень, огляд, місце події

Питанням організації та тактики огляду місця події завжди надавалося постійної уваги з боку науковців та практиків, оскільки на початковому етапі розслідування від якості та своєчасності проведення цієї слідчої (розшукової) дії багато у чому залежить успіх подальшого розслідування правопорушень. Загальним питанням огляду місця події (організації і тактики) приділялася увага багатьох науковців-криміналістів: Биховського І.Є., Василюєва О.М., Клименко Н.І., Колдіна В.Я., Колмакова В.П., Леві О.А., Попова В.І., Тіхенка С.І., Якимова І.М. та ін.

Питання огляду місця події у провадженнях про масові заворушення в останні роки досліджувалися у роботах Шаталова О.С. [1], Шалдирвана П.В. [2], Багмета А.М. [3] та ін. [4, 5]. Але події листопада 2013 р. – березня 2014 р. в Києві та інших населених пунктах України, пов'язані з масштабними масовими заворушеннями висувують багато запитань щодо організації та тактики проведення огляду місця події у провадженнях про масштабні масові заворушення. Саме це є завданням представленої статті.

Масові заворушення можна визначити як дії натовпу, що представляють реальну загрозу для громадського порядку і особистої безпеки громадян і які виражаються у вчиненні погромів, підпалів, знищенні майна, захопленні будівель або споруд; насильством над громадянами або їх насильницьким виселенням, а також опорі представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовуються як зброя, що потягло за собою суттєве порушення нормального функціонування (до тимчасової або повної їх паралізації) державних, громадських організацій, установ і підприємств, транспорту, відновлення якого неможливо без застосування невідкладних, спеціальних заходів і залучення додаткових сил і коштів [2, 49].

Тому метою огляду у кримінальних провадженнях про масові заворушення є: виявлення слідів правопорушення та речових доказів; з'ясування обставин кримінального правопорушення; інших обставин, які мають значення для провадження (дані про осіб – очевидців та учасників і організаторів події, а також висунення версій про подію, яка є предметом розслідування).

Негативною обставиною, якою характеризується такий огляд є те, що у зазначених провадженнях досить часто немає можливості невідкладно провести цю слідчу (розшукову) дію. Часто це пов'язано з продовженням заворушень, коли для учасників огляду немає гарантій безпеки; є багато об'єктів

огляду і немає достатньої кількості слідчих, оперативних працівників та спеціалістів для проведення негайного огляду¹. Несвоєчасне проведення огляду призводить до таких негативних наслідків, як внесення змін до обстановки місця події, крадіжок майна з приміщень будівель, які були об'єктом нападу натовпу; втрати речових доказів та ін.

Під час заворушень є кілька найбільш типових місць, які підлягають першочерговому огляду: місце формування натовпу, ділянки місцевості за маршрутом руху натовпу, місця вчинення погромів, підпалів та ін. правопорушень, передбачених ст. 294 КК України, а також місце, де натовп був розсіяний та місце, де знаходились працівники правоохоронних органів, з боку яких застосовувалася травматична, вогнепальна зброя та спеціальні засоби. При цьому масові заворушення можуть охоплювати як один, так і кілька населених пунктів територію регіону.

В підготовчій стадії огляду, як важливий її елемент виділяють загальний огляд (обзор) місця події, який передбачає наступні організаційно-підготовчі заходи:

- встановлення меж місця події, в процесі якого виявляється характер вчинених дій;
- з врахуванням характеру місцевості та інших факторів, визначається порядок просторового охоплення місця події і пересування учасників огляду;
- вирішується питання про організацію роботи учасників огляду, розподілу їх обов'язків;
- проведення заходів, спрямованих на збереження слідів на місці події;
- вирішення питання про застосування технічних засобів, які доцільно використовувати на місці події [6, 90–91].

Якщо йдеться про масштабні заворушення, то для слідства, після отримання інформації про подію, важливо отримати повну інформацію стосовно маршрутів руху натовпу, погромів та руйнувань на шляху його руху, виділення з натовпу груп з окремими цілями або колон погромників, які обирають інший маршрут та інші об'єкти нападів. Для цього під час загального огляду використовують гелікоптер або БПЛА (безпілотний летальний апарат), що, за допомогою застосування відеозапису, аерофотозйомки надає можливість для отримання інформації про наслідки заворушень у населеному пункті або регіоні.

¹ За статистикою (СРСР – Україна, 1988–2002 рр.), в день вчинення масових заворушень огляд місця події проводився лише по кожній восьмій справі; у майже 60% справ огляд проводився через день-два, а у 30% справ – взагалі не проводився [1, 42; 2, 104].

В результаті такого огляду (обльоту) створюється схема місць подій, які потребують детального огляду (в тому числі, залишені автомашини, трупи, місця пожеж і таке ін.).

Демонстрація відеозапису, підготовлена за результатами обльоту місць погромів учасникам наступних оглядів надає їм необхідне уявлення щодо місць, які будуть об'єктами огляду. Отримана інформація дозволяє слідству спланувати подальші дії: визначитися з кількістю об'єктів які підлягають огляду, кількістю слідчих, оперативних працівників, експертів і спеціалістів, щодо застосування необхідної криміналістичної техніки, пошукових приладів: застосування відповідних заходів безпеки та ін.

Підготовчі дії, які передують огляду за кримінальними провадженнями цієї категорії, пов'язані з вирішенням питання щодо кола осіб, які братимуть участь в огляді: судово-медичний експерт, експерт-криміналіст, спеціаліст пожежного нагляду, вибухотехнік та ін. У разі погромів в комерційних структурах, квартирах, приватних будинках громадян, треба залучати до огляду місця події власників (потерпілих) або осіб, які можуть надати додаткову інформацію щодо відсутності якихось речей, про наслідки погромів, можливі сліди погромників та ін. (особливо, коли така особа була очевидцем зазначених подій). Організація огляду, зокрема, коли заворушення ще продовжуються може вимагати охорони місця події та учасників огляду.

В ситуаціях складної обстановки у населеному пункті понятими інколи треба запрошувати відомих у населеному пункті поважних осіб, які користуються авторитетом серед населення і можуть виступити своєрідним гарантом об'єктивності й неупередженості слідства (треба враховувати відношення більшості населення до масових заворушень – коли йдеться, наприклад, про міжнаціональні або міжконфесійні конфлікти або коли «обличчя ворога» асоціюється у більшості населення з представниками органів місцевої влади, з якими ототожнюють слідчих, працівників міліції).

До загальних рекомендацій з огляду місця події за такими кримінальними провадженнями відносяться: обов'язковий пошук і вилучення речей, які використовували під час погромів як зброю для руйнування або пошкодження об'єктів нападу, травмування потерпілих, опору представникам влади: металеві прутки, біти (кійки), фрагменти пошкодженої меблі (наприклад, ніжки від стільців або столів, які зручні для нанесення ударів), каміння, різноманітні металеві предмети, в тому числі промислового виробництва і призначення (болти і гайки великих розмірів, шес-

терінки та ін. – на них можуть залишитися відбитки пальців рук підозрюваних, залишки скла, біологічні речовини та ін.), які використовують для метання; емкості або їх фрагменти з залишками запалювальної суміші та ін.

На місцях погромів знаходять речі, які учасники заворушень раніше отримали в результаті нападу за місцем попереднього погрому і які надалі було використано як зброю – більярдні шари, фрагменти меблів та ін. Фіксація таких фактів дає слідству можливість у подальшому підтвердити участь конкретної групи учасників заворушень у погромах на кількох об'єктах.

У місцях погромів, де руйнуванню піддавалися споруди – там, де були розташовані кафе, казино, ресторани, інші комерційні структури; адміністративні будівлі (державні адміністрації, РВВС, СБУ та ін.) звертається увага на наявність слідів крові на ґрунті, металних снарядах, уламках скла. Це можуть бути як наслідки дій охорони, власників або працівників цих структур, які захищали своє майно, так і наслідки застосування зброї правоохоронними органами. Це також може бути результатом отримання травм учасниками масових заворушень внаслідок падіння стін, фрагментів даху, скла вітрин та ін. У такому разі під час огляду вилучаються зразки крові.

Найбільш поширеними об'єктами огляду місця події у кримінальних правопорушеннях про масові заворушення є: будинки, які були піддані погромам; місця пожежі або вибуху; місця застосування вогнепальної зброї; ділянки місцевості, по якій рухався натовп та де він був розсіяний; а також огляд трупа.

Огляд будинків, які були піддані погрому бажано проводити за участю їх власників. Це надає можливість для більш повної фіксації наслідків погромів та встановлення, яке майно було знищено, пошкоджено або було піддано розкраданню натовпом; знайти сліди, які залишили учасники заворушень під час погрому; отримати дані щодо характеру та розміру шкоди, спричиненої діями погромників, а також точніше відтворити обставини скоєння злочину.

До участі у таких оглядах рекомендується залучати спеціалістів-товарознавців, коли потрібно зафіксувати ознаки ушкоджень на предметах, які свідчать про ступінь втрати ними їх вартості. В інших випадках це може призвести до необхідності повторного огляду, коли виникає потреба встановлення розміру шкоди, заподіяної погромами.

Під час огляду місця **пожежі** в обов'язковому порядку проводиться відбір зразків кіптяви, речі або їх фрагменти, на яких ймовірно зберігаються сліди запалювальної суміші (наприклад, суміші нафтопродуктів

з доданою до неї луґу). Серед таких речей – пляшки (їх фрагменти), на яких можуть залишитися сліди пальців рук, нафтопродуктів; фрагменти гніту (звичайна тканина, за допомогою якої ініціюють горіння суміші), каністри та ін.

Для якісного огляду місця пожежі обов'язкова участь в ньому спеціаліста-пожежника. Зокрема, це надає можливість для отримання вже після первинного огляду відповідей на питання, які цікавлять слідство: про осередок возгоріння, речовину (суміш), яку використовували для підпалу і що свідчить про навмисні дії винних тощо та ін.

Огляд місця вибуху. Застосування вибухових пристроїв під час масових заворушень викликає додаткові труднощі, пов'язані з тим, що вибух (як і пожежа, яка часто супроводжує вибух або є його наслідком) знищує або пошкоджує більшість слідів злочинців. Крім цього, до специфіки огляду місця вибуху (крім загрози нового вибуху, обвалу, пожежі і т.п.) можна віднести й інші обставини: по-перше, наявність ускладненої для сприйняття і дослідження обстановки у зв'язку з руйнуванням, пошкодженням або знищенням об'єктів внаслідок вибуху, а також внесенням змін в обстановку діями груп з розмінування, пожежних та інших служб; по-друге, характером слідів вибуху і засобів його вчинення, які підлягають виявленню і вивченню, а також особливими методами роботи на місці вибуху, вилучення об'єктів і зразків для встановлення природи вибуху та його обставин.

Огляд місця події у справах про застосування в процесі погромів та інших злочинних дій вибухових пристроїв (ВП) необхідно проводити за участю фахівця (співробітника експертної установи, що спеціалізується на дослідженні вибухових речовин (ВР) і слідів вибуху (вибухотехніка), піротехніка або іншого фахівця в галузі вибухової справи, у тому числі – із складу спеціальних груп по розпорядженню вибухових пристроїв відповідних підрозділів МВС, СБУ). Це може дозволити вже на початковому етапі огляду місця події зробити ймовірний висновок про тип, конструкцію вибухового пристрою, що був застосований, допоможе встановити картину події, що розслідується та про ВР, а також визначити межі й площі огляду.

Сліди, що фіксуються на місці вибуху, умовно можна поділити на три групи: звичайні сліди перебування і дій на місці події; сліди вибуху і сліди, що характеризують спосіб виготовлення ВП та рівень професіоналізму виготовлювача.

Незважаючи на руйнації і знищення об'єктів внаслідок вибуху, на місці події залишаються всі тради-

цінні сліди людини: рук, взуття, біологічних об'єктів, паління і т.п. Необхідно тільки враховувати, що всі ці сліди нерідко поховані під прошарком ґрунту, фрагментами будинків або будівельних конструкцій, вкриті кіптявою і т.п. Тому, під час огляду місця події, у разі вилучення предметів (зокрема, предмети, які не знищуються під дією високої температури: керамічний посуд, скляні пляшки та ін.), слід робити це вкрай обережно, оскільки кіптява спроможна маскувати відбитки папілярних узорів, які можуть бути виявлені. Перед дослідженням конкретних слідів вибуху треба переконатися у відсутності вказаних вище слідів, а за їх наявності – виявити, зафіксувати та вилучити відповідними методами, оскільки в процесі огляду слідів вибуху інші сліди можуть бути зіпсовані або знищені.

Сліди вибуху, у свою чергу, можна класифікувати таким чином: сліди осколкової дії (сліди дії частин ВП та дії вторинних снарядів); сліди термічної дії (обумовлено високою температурою вибуху – опалення предметів та сліди дії відкритого полум'я) і сліди дії ударної хвилі (розбиті шибки, деформовані елементи будівельних конструкцій та ін.).

Для їх фіксації спочатку вживаються заходи щодо визначення епіцентру вибуху (за наявності вибухової вирви, опалення, опалення, ураження осколками навколишніх предметів і відкладення на них кіптяви). Складніше у разі вибуху в повітрі, коли необхідно враховувати характер пошкоджень навколишніх предметів, якщо вони є на місці події (фіксація слідів дії ударної хвилі).

Для фіксації і виявлення слідів вибуху ретельно фіксується топографія ділянок, які покриті шаром кіптяви, із вказівкою кольору сажі. Інтенсивність закіптявлення може дозволити зробити попередній висновок про застосовану ВР. Кіптява, зокрема, свідчить про негативний кисневий баланс застосованої ВР (характерно для тротилу). При вибухах потужних ВР (гексоген, октоген та ін.) сліди кіптяви практично не спостерігаються.

Починаючи огляд трупа на місці вибуху, треба точно зафіксувати його положення не тільки стосовно нерухомих орієнтирів, але й відносно епіцентру вибуху (вирви). Якщо під час вибуху загинуло кілька людей, точно фіксується положення кожного трупа відносно епіцентру (а також і відірвані частини тіла, фрагменти одягу), що надалі допоможе визначити взаємне положення всіх постраждалих у момент вибуху, а іноді і з'ясувати обставини застосування вибухового пристрою.

При вилученні ґрунту з вирви, що утворилася внаслідок вибуху, його зразки беруться з дна, бічних

граней, верхнього краю, бруствера і за його межами залежно від дальності розкиду ґрунту. При цьому повно і точно описується конфігурація вирви та її розміри. Вживаються заходи щодо максимального повного збирання всіх частин і деталей ВП.

Необхідно враховувати, що збирання мікрооб'єктів продуктів вибуху характеризується його невідкладністю, тому що деякі ВР відрізняються значною летучістю і за несприятливих погодних умов (наприклад, дощ, сніг, вітер) швидко знищуються.

При вчиненні під час заворушень збройного опору представникам влади та інших дій натовпу із застосуванням **вогнепальної зброї**, а також застосування вогнепальної зброї працівниками правоохоронних органів під час запобігання діям кримінального натовпу, вилучаються стріляні гільзи, кулі, зброя, фіксуються сліди пострілу.

При огляді зброї, після фіксації її в місці виявлення, з вказівкою точної відстані від нерухомих орієнтирів, необхідної для масштабної прив'язки, спочатку вживаються заходи з виявлення відбитків пальців рук на зовнішніх частинах зброї, що здебільшого можуть бути на його гладких дерев'яних, пластикових і металевих поверхнях. Вилучаються мікросліди, різного роду забруднення (пилюка, бруд, волосся, текстильні волокна-накладення тощо). Найчастіше ці сліди можуть бути виявлені на деталях зброї із жорсткою поверхнею.

У випадках знайдення під час огляду слідів застосування вогнепальної зброї, спеціаліст-баліст, який бере участь в огляді місця події, може зробити попередній висновок про застосування в різних місцях одного й того ж екземпляра зброї.

Крім того, спеціаліст може допомогти у встановленні місця, з якого проводилася стрілянина (за місцем знаходження гільз, візуванню по ушкодженням, залишеним в результаті влучення куль в нерухомі перешкоди та ін.). У такому разі на встановленому місці також можна знайти стріляні гільзи, сліди ніг, біологічні речовини та ін.

При огляді **місцевості, по якій рухався натовп** (проїжджа частина дороги, площі, тротуару та ін.) вилученню підлягають знайдені транспаранти, листівки, прапори; речі, які належали учасникам заворушень: недокурки, пакунки з-під продуктів (соки, шоколад, спиртні напої), які були вкрадені під час погромів. При цьому фіксуються різного роду написи (у тому числі екстремістські заклики) на стінах, які могли зробити учасники заворушень, і які свідчать про мотивацію відповідних дій.

Оглядаються автомобілі, які на шляху руху натовпу

піддаються руйнуванню (наприклад, шляхом підпаду) або механічному пошкодженню окремих частин. Зокрема, під час огляду фіксується наявність пошкоджень: скла, конкретних деталей корпусу, а також відсутність окремих деталей, фрагментів корпусу. Вказується на стан салону: відсутність авто магнітоли, інших предметів та обладнання і таке ін.

Тоді ж можна знайти автомобілі активних учасників і організаторів заворушень, які були залишені після розсіювання натовпу і зупинення заворушень. В автомашинах (це можуть бути легкові автомобілі або автобуси, які використовувалися для доставки учасників безпорядків з інших населених пунктів) можна знайти підготовлені обрізки труб, металеві прутки, пляшки з запалювальною сумішшю, агітаційні матеріали та ін.

Фіксується відсутність на тротуарах плитки, яку учасники заворушень розбирають для подальшого використання як металеві снаряди.

Звертається увага на речі, які залишають на шляху руху учасників заворушень випадкові перехожі, які, потрапляючи до натовпу, можуть залишити сумки, предмети одягу, інші речі. У подальшому таких осіб (за залишеними предметами) можна встановити та використовувати їх свідчення як очевидців масових заворушень.

Найбільшу кількість речових доказів слідство отримує під час огляду **місця розсіювання натовпу**. Розсіюванню натовпу передують зіткнення учасників безпорядків з представниками правоохоронних органів. Там отримують тілесні ушкодження більшість потерпілих (переважно працівники міліції), тому саме там можна знайти фрагменти одягу працівників міліції, гумові кийки, захисні каски та ін.; стріляні гільзи, кулі – як результат застосування зброї працівниками міліції або учасниками заворушень; сліди застосування спеціальних засобів: гумові кулі, аерозольні балончики з-під сльозогінного газу, фрагменти світлошумових гранат та ін. Там може бути залишена вогнепальна та холодна зброя, біти, кийки, металеві прутки, головні убори (в тому числі так звані «балаклави»), пов'язки, фрагменти одягу учасників заворушень, їх взуття, транспаранти з різного роду закликами; предмети, які були викрадені під час погромів і залишені під час розсіювання натовпу; пляшки із спиртними напоями, наркотичні засоби; невикористані пляшки із запалювальною сумішшю та деякі інші речі.

Точна фіксація місць знайдення зазначених предметів важлива у зв'язку з необхідністю в подальшому реконструювання подій, пов'язаних із зупиненням дій кримінального натовпу та надання оцінки право-

мірності дій правоохоронних органів (зокрема, застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та ін.).

Речі, які вилучені під час огляду з місць події, треба зберігати окремо, по кожному епізоду подій. Пов'язано це зі значною кількістю таких предметів, які вилучаються під час огляду. У подальшому, однорідні предмети зберігаються разом і при цьому їх сортирують по видах (наприклад – предмети одягу, головні убори, взуття, металеві прутки, пляшки та ін.).

Огляд трупа. Трупи, які підлягають огляду у справах аналізованої категорії можуть бути наслідком: умисних вбивств, вчинених активними учасниками заворушень з різних мотивів (на ґрунті ненависті або ворожнечі, хуліганських, корисливих, з метою приховати інший злочин та ін.); вбивств, скоєних натовпом по необережності: удавлення натовпом випадкових осіб, які потрапили до натовпу (під час, наприклад, паніки, до якої схильний натовп), або загинули в результаті підпалів, знищення майна, будівель та ін. і коли жертви не є учасниками безпорядків; загибель активних учасників заворушень в результаті застосування зброї правоохоронними органами або в результаті нещасних випадків (під час пожеж, руйнування споруд та ін.); загибель в результаті необережного поводження зі зброєю (в тому числі і працівниками правоохоронних органів).

Огляд трупу починають після фіксації його пози і становища стосовно нерухомих орієнтирів. При цьому необхідно враховувати, що найчастіше поза трупа на момент огляду вже змінена, що пов'язане, як правило, із спробою надання медичної допомоги, тому що масові заворушення проходять в населених пунктах, людних місцях (досить поширені огляди трупів в морзі або прийомному відділенні лікарень швидкої допомоги у зв'язку з смертю постраждалої особи при транспортуванні до лікарень або під час проведення там операції).

Після фіксації пози трупа, відзначають ряд необхідних даних загального огляду трупа: стать, вік, зріст, статура, харчування, волосся на голові, очі, ніс, вуха, рот, зуби, відмічаючи їхні особливості.

Проводиться ретельний огляд одягу, звертаючи увагу: із чого складається й чи у належному стані; наявність на ньому слідів крові й інших виділень людини, сторонніх плям та їх локалізація; пошкодження одягу (зокрема, вказують на наявність характерних ознак вхідних і вихідних отворів: останнє – при наскрізних вогнепальних пораненнях); форму і випинання країв пошкоджень в одязі, а також порошинок, які не згоріли, кіптяви, осколків, куль; оглядається

вміст кишень (звертається увага на документи, записи, які можуть надати дані щодо особи вбитого).

Одяг потерпілих вилучається для проведення надальш досліджень під час проведення судових експертиз. Вилучається також одяг потерпілих – жінок, якщо вони були зґвалтовані під час заворушень. Він вилучається з метою виявлення на ньому слідів сперми злочинців, інших біологічних виділень, мікрочастинок їхнього одягу та інших речовин (волосся, наприклад).

Потім провадиться безпосередньо огляд тіла й ушкоджень (спочатку відкритих частин тіла, а надалі й тих, що знаходяться під одягом), із вказівкою кількості ушкоджень, їхнього розташування, форми, розміру, зовнішнього вигляду шкіри навколо кожного з ушкоджень та ін.

Фіксуються ознаки (негативні обставини), які свідчать про те, що місце знайдення трупу не є місцем вчинення цього злочину. Вчинення вбивств під час масових заворушень, особливо під час міжнаціональних конфліктів, інколи пов'язане з діями, що спрямовані на приховування трупів: їх вивозять до водоймів, де затоплюють; знищують шляхом підпаалу та ін.

Фіксуються дані, які сприяють вирішенню питання про час настання смерті (температура тіла, наявність ранніх або пізніх трупних явищ).

Труп направляється для проведення судово-медичних досліджень. Непоодинокі випадки, коли під час заворушень їх організатори та активні учасники використовували тіла загиблих для збудження населення з метою спровокувати їх на вчинення злочинних дій.

Не рекомендується складати один протокол огляду місць погромів (результатів злочинних дій кримінального натовпу) по кількох об'єктах, які навіть знаходяться неподалік один від одного.

Виконання наведених рекомендацій допоможе правильно організувати огляд місця події у провадженнях про масові заворушення та кваліфіковано його провести. Це вже на початковому етапі розслідування зазначених правопорушень дозволить отримати інформацію про подію, її учасників і у подальшому – буде сприяти встановленню та викриттю активних учасників та організаторів заворушень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шаталов А. С. Технично-криміналістическое обеспечение раскрытия и расследования преступлений, совершенных в условиях массовых беспорядков : дисс. ... канд. юрид. наук : специальность 12.00.09 / А. С. Шаталов. – М. : ВЮЗШ МВД РФ, 1993. – 176 с.
2. Шалдирван П. В. Методика розслідування масових заворушень : дис. ... канд. юрид. наук : спеціальність 12.00.09 / П. В. Шалдирван. – К. : Академія адвокатури України, 2005. – 201 с.
3. Багмет А. М. Массовые беспорядки: криминологическое, уголовно-правовое, уголовно-процессуальное и криминологическое противодействие : монография / А. М. Багмет. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 288 с.
4. Григорьев В. Н. Первоначальные действия следственной группы в условиях особого положения : методическое пособие / В. Н. Григорьев. – Ташкент, 1989. – 137 с.
5. Особенности расследования массовых беспорядков : Методическое пособие // Григорьев В. Н., Капица Л. В., Махов В. Н., Пичкалева Г. И. – М. : НИИ проблем укрепления законности и правопорядка. – 1995. – 100 с.
6. Степанов В. В. Современные проблемы осмотра места происшествия / В. В. Степанов // Сборник материалов Международной научно-практической конференции «Влияние идей И. Н. Якимова на развитие современной криминологии», посвященной 130-летию со дня рождения И. Н. Якимова. – М., 2014. – С. 86–91.

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ
ОРГАНИЗАЦИИ И ТАКТИКИ
ОСМОТРА МЕСТА ПРОИСШЕСТВИЯ
ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ
МАССОВЫХ БЕСПОРЯДКОВ

Бояров Виктор Иванович

Глинская-Тарасова Наталья

Аннотация: В статье авторы рассматривают некоторые особенности организации и тактики осмотра места происшествия в уголовных производствах о современных массовых беспорядках.

Ключевые слова: расследование массовых беспорядков, осмотр, место происшествия.

SOME QUESTIONS
OF ORGANIZATION AND TACTICS
OF EXAMINATION OF SITE
OF OCCURRENCE AT INVESTIGATION
OF MASS DISTURBANCES

Boyarov Viktor

Glinska-Tarasova Natalia

Summary: In the article authors examine some features of organization and tactics of examination of site of occurrence in criminal productions about modern mass disturbances.

Keywords: investigation of mass disturbances, examination, site of occurrence.